

The Structural Model of the Effect of Academic Procrastination and Fear of School on Academic Failure with the Mediating Role of Teaching Quality

Mahnaz Bavafa^{1*} , Ali Rezaei Sharif²

1. Master's student in school counseling, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.
2. Professor, Counseling Department, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil, Iran

* Corresponding Author E-mail: mahnaz.bavafa740@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-9721-1264>

Received: 2025/06/28

Revised: 2025/09/03

Accepted: 2026/05/09

Abstract

The aim of the research was to develop a structural model of the effect of academic procrastination and fear of school on academic decline with the mediating role of teaching quality. The present study was quantitative and its statistical population was first-year female students of Tabriz District 4 High School in the academic year 1402-1403. The statistical sample using the Cochran formula included 364 people, 254 people from public schools and 110 people from non-profit schools and the stratified random sampling method. Research tools: Academic procrastination questionnaire, fear of school questionnaire, teaching method quality questionnaire and the criterion of "quality of students' GPA" was the difference in the average score of the previous year and the current year. Quantitative data analysis was performed using Spss16 and Lisrel8.8 software. Findings: Procrastination and fear of school have a significant direct and indirect effect on the quality of students' GPA; the effect of procrastination is greater than fear of school. Teaching quality, as a mediating variable, plays a key and effective role in improving academic performance. By implementing educational interventions for procrastination, school fear, and improving teaching quality, academic decline in students can be minimized and academic progress can be witnessed.

Keywords: procrastination, academic failure, fear of school, teaching quality.

How to Cite: Bavafa, M.; Rezaei Sharif, A. (2026). The Structural Model of the Effect of Academic Procrastination and Fear of School on Academic Failure with the Mediating Role of Teaching Quality. *Journal of Sociology of Lifestyle*, 11(1), 1-28. [In Persian].

Extended Abstract

Background and Purpose

Academic decline is considered one of the most significant challenges facing educational systems worldwide, carrying extensive individual, familial, social, and economic consequences. This phenomenon occurs when a meaningful gap emerges between a student's potential abilities and their actual academic performance, resulting in a decline in educational achievement compared to previous periods. Research has shown that academic decline may lead to reduced self-confidence, increased psychological problems, school dropout, lower quality of human capital, and various social harms in the future. Several studies have indicated that the school environment and the quality of educational interactions play a crucial role in students' academic performance. One of the most important factors associated with academic decline is academic procrastination. Studies have demonstrated that academic procrastination is associated with stress, anxiety, depression, low self-esteem, psychological exhaustion, and even unethical academic behaviors such as academic dishonesty. Another factor influencing students' academic decline is school phobia or fear of school. Research suggests that fear of school can reduce academic engagement, lead to school avoidance, and ultimately result in diminished academic performance. Teaching quality is recognized as one of the key indicators of educational effectiveness. Various studies have shown that improving teaching quality and creating a supportive educational environment can play a significant role in reducing academic decline and enhancing students' learning motivation. There is a growing need for research that comprehensively examines the pathways influencing academic decline. Accordingly, the present study was conducted with the aim of investigating the factors affecting students' academic decline, with particular emphasis on the roles of academic procrastination, school phobia, and teaching quality. This study seeks to identify the relationships among these variables in order to provide a basis for designing effective educational and psychological interventions, as well as offering practical strategies to prevent the continuation of academic decline and improve students' academic performance.

Materials and Methods

The present study was applied in terms of purpose and quantitative in nature, using a descriptive–correlational design. The statistical population consisted of all female middle school students in District 4 of Tabriz during the 2022–2023 academic year. The sample size was determined using Cochran's formula and included 364 students, comprising 254 students from public schools and 110 students from private schools. Data were collected using four instruments. The first instrument was the Academic Procrastination Questionnaire developed by Solomon and Rothblum (1984), which was standardized in Iran by Radmaqi (2008). Previous studies have reported satisfactory reliability for this instrument using Cronbach's alpha coefficient, and its validity has also been confirmed through factor analysis. The second instrument was the Standard Teaching Quality Questionnaire. Previous studies have confirmed the face validity, content validity, and acceptable reliability of this instrument. The third instrument was the School Phobia Questionnaire, developed based on criteria related to anxiety and school avoidance. Previous research has also reported acceptable reliability coefficients for this scale. Academic decline was measured based on the difference between students' current semester grade point average (GPA) and their GPA from the previous academic year. After data collection, the information was analyzed using descriptive and inferential statistical methods. Correlation analyses and statistical modeling techniques were employed to examine the relationships among variables and to determine the role of teaching quality in the relationship between academic procrastination, school phobia, and academic decline.

Findings

This study aimed to examine the role of teaching quality, school anxiety, and psychological factors in students' academic performance. The findings showed that teaching quality, as a mediating factor, has a significant effect on improving students' academic achievement and grade quality. The results also indicated

that enhancing teachers' instructional skills and applying modern teaching-learning methods can increase students' motivation, participation, and academic progress. On the other hand, school anxiety and academic stress were identified as important factors contributing to academic decline, and the findings revealed that creating a supportive classroom environment and providing psychological interventions can help reduce these problems. The study further emphasized the importance of professional teacher training, strengthening students' emotional management skills, and effective cooperation among schools, families, and counselors. Overall, the results suggest that simultaneous attention to teaching quality and students' psychological and social support can play a major role in reducing academic decline, increasing learning motivation, and improving educational performance

Discussion

This study showed that academic engagement and teaching quality have a significant effect on improving students' performance and grade quality. Moreover, teaching quality plays an effective mediating role by reducing the negative effects of academic decline and school anxiety. The findings emphasize the importance of early identification of students at risk of academic failure and improving teachers' instructional skills to enhance academic performance.

Conclusion

This study found that teaching quality significantly improves students' academic performance and motivation. Moreover, reducing school anxiety through supportive environment and psychological interventions helps decrease academic decline. The findings highlight the importance of teacher training and collaboration among schools, families, and counselors.

Funding

There is no financial support for this research.

Authors' Contributions

Mahnaz.Bavafa , Ali Rezaei sharif

Conflicts of Interest

I declare that I have no conflicts of interest.

Acknowledgement

Thank you to the schools that gave us their students' time.

References

- Aggarwal, Anchal. (2024). A Study of Exploring Socio-Economic Determinants of Students' Dropout Rate in Delhi Government Schools. *The Academic*, 2(4), 434-445.
- Akinci, T. (2021). Determination of Predictive Relationships between Problematic Smartphone Use, Self-Regulation, Academic Procrastination and Academic Stress through Modelling. *International Journal of Progressive Education*, 17(1), 35-53. DOI: 10.29329/ijpe.2020.329.3
- Aljohani, Naif Radi, Ayman Fayoumi, and Saeed-Ul Hassan. (2019). Predicting at-risk students using clickstream data in the virtual learning environment. *Sustainability* 11(24), 7238. <https://doi.org/10.3390/su11247238>
- Arsanjani, M., Zargham Hajbi, M., & Mirzahasni, H. (2021). The effectiveness of modulating threat-related-cognitive bias on reducing exam anxiety of twelfth grade students. *Education strategies in medical sciences*, 14(3), 130-138. [In Persian].
- Ayala, R. Rodríguez, W. Villanueva, M. Hernández, M. (2020). Campos Academic procrastination:

- Theories, *elements and models Muro de la Investigación*, 20(2), 40-52. DOI: 10.9756/INT-JECSE/V13I2.211099
- Baradwaj, B.K.; Pal, S.(2012). *Mining educational data to analyze students' performance*. arXiv:1201.3417. <https://doi.org/10.48550/arXiv.1201.3417>
- Boshoff-Knoetze, A., Duminy, L., & Du Toit, Y.(2023). Examining the effect of self-regulation failure –on academic achievement in emergency remote teaching and learning versus face-to-face. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 15(2), 342-354. <https://doi.org/10.1108/JARHE-08-2021-0305>
- Bukhori, B., Darmu'in(2021). Plagiarism, Self- Efficacy, and Academic Procrastination on University Students. *Psymphatic: Jurnal Ilmiah Psikologi*, 6(2), 201-212. DOI: 10.15575/psy.v6i2.6211
- Burić *et al.*(2020). Teacher self-efficacy, instructional quality, and student motivational beliefs: An analysis using multilevel structural equation modeling *Learning and Instruction*.
- Custer, N. R.(2018). Test anxiety and academic procrastination among pre-licensure nursing students. *Nursing Education Perspectives*, 39(3), 162 – 163. DOI: 10.1097/01.NEP.0000000000000291
- Dastjerdi, R. A. F., & Khodabakhshi, Z.(2019). *The Role of School Organizational Climate in Academic Procrastination of Secondary School Students in Khosf City*. <https://doi.org/10.61838/kman.pdmd.3.4.17> [In persian]
- Day, C.; Stobart, G.; Sammons, P.; Kington, A.; Gu, Q.; Smees, R.; Mujtaba, T. (2006). *Variations in Teachers' Work, Lives and Effectiveness; Final Report VITAE Project*; DfES: London, UK, <http://dera.ioe.ac.uk/6405/1/tr743.pdf>
- Den Brok, P.; Brekelmans, M.; Wubbels, T. (2004). Interpersonal teacher behaviour and student outcomes. *Sch. Eff. Sch. Improv.* 15, 407–442. [CrossRef]. <https://doi.org/10.1080/09243450512331383262>
- Fauth *et al.* (2014). Student ratings of teaching quality in primary school: Dimensions and prediction of student outcomes *Learning and Instruction*.
- Ghaemi, Ali(1997). The problem of fear and anxiety in children. First *edition*, p. 5. [In Persian]
- Golshan, F., Mohammad, R.(2022). *Sociology of Education*, Tehran: *Doran Publications*. [In Persian].
- Gonda, D., Pavlovičová, G., Tirpáková, A., & Ďuriš, V.(2021). Setting up a Flipped Classroom Design to Reduce Student Academic Procrastination. *Sustainability*, 13(15), 1-14. <https://doi.org/10.3390/su13158668>
- Graham and Kelly, 2019 Jimmy Graham, Sean Kelly How effective are early grade reading interventions? A review of the evidence *Educ. Res. Rev.*, 27(2019), pp. 155-175
- Herdian, H., & Zamal, S. N.(2021). Is Academic Dishonesty Related to Academic Procrastination in Student College. *Education, Sustainability & Society(ESS)*, 4 (2), 62- 65. <https://doi.org/10.30473/etl.2023.-64710.3841>
- Hosseini Bar, Mohammad Osman and Baluch Zehi, Aslam(1400), Educational decline in peripheral areas (Case study: high school students in Nikshahr city, Sistan and Baluchestan province). *Social studies and research in Iran*, (3)10,805-829
- Hosseini Fathabadi, Hanieh Sadadat, Rouhani, Ali and Naderi Nobandegani, Zahra(2012). The social construction of self-harm in the context of changes in the educational system: A qualitative study among female students in Yazdi. *Continuity and Social Change*, 2(1), 311-330 [In Persian]
- Kearney CA, Chapman G, Cook LC. 2014). Moving from assessment to treatment of school refusal behavior in youth. *Int J Behav Consult Ther.* 1(1): 46-51.<https://doi.org/10.1037/h0100733>

- Koopmann, Jonas, Zimmer, Lena, & Lörz, Markus.(2024). The impact of COVID-19 on social inequalities in German higher education. An analysis of dropout intentions of vulnerable student groups. *European Journal of Higher Education*, 14(2), 290-307.
- Kovacic, Z.(2010). *Early Prediction of Student Success: Mining Students Enrolment Data*. In Proceedings of the Informing Science and Information Technology Education Joint Conference, Cassino, Italy, 19–24 June. <http://hdl.handle.net/11072/646>
- Latipah, E., Kistoro, H. C. A., & Insani, F. D.(2021). Academic Procrastination of High School Students during the Covid-19 Pandemic: Review from Self-Regulated Learning and the Intensity of Social Media. *Dinamika Ilmu: Jurnal Pendidikan*, 293-308. DOI:10.21093/di.v21i2.3444
- Li, L., Gao, H., and Xu, Y.(2020). *The mediating and buffering effect of academic selfefficacy on the relationship between smartphone addiction and academic procrastination*. *Comput. Educ.* 159:104001. doi: 10.1016/j.compedu.2020.104001
- Liu, L., Wang, W., Lian, Y., Wu, X., Li, C., & Qiao, Z.(2024). Longitudinal impact of perfectionism on suicidal ideation among Chinese college students with perceived academic failure: The roles of rumination and depression. *Archives of suicide research*, 28(3), 830-843. <https://doi.org/10.1080/-13811118.2023.2237088>
- Lonka, A. Chow, J. Keskinen, K. Hakkarainen, N. Sandström, K. (2014). Pyhältö How to measure PhD students' conceptions of academic writing – and are they related to well-being? *Journal of Writing Research*, 5(3), 245-269, DOI: <https://doi.org/10.17239/jowr-2014.05.03.1>
- Madjid, A., Sutoyo, D. A., & Shodiq, S. F.(2021). Academic procrastination among students: The influence of social support and resilience mediated by religious character. *Jurnal Cakrawala Pendidikan*, 40(1), 56-69.<https://doi.org/10.21831/cp.v40i1.34641>
- Mahmoudian, Mohammad Reza; Mehrpour, Ali Asghar; Zabihi, Nima; Pourgholi Nesfchi, Amir 2015. Analysis of the factors of students' academic decline in the online education process of the first-year secondary science course in Shahriar city. *Research in Chemistry Education*, 7(3), 68-90. [In Persian] <https://doi.org/10.48310/chemedu.2025.17588.1285>
- Malkoç, A., & Mutlu, A. K.(2018). Academic Self-Efficacy and Academic Procrastination: Exploring the Mediating Role of Academic Motivation in Turkish University Students. *Universal Journal of Educational Research*, 6(10), 2087-2093.<https://doi.org/10.1080/09243450512331383262>
- Manjazi, H., & Heidari, A.(2023). Predicting academic performance based on internet addiction and academic stress in high school boys in Ahvaz. *Social psychology quarterly*, 11(67), 65-76. https://journals.iau.ir/article_704346.htm.
- Marbouti, Farshid, Heidi A. Diefes-Dux, and Krishna Madhavan.(2016). Models for early prediction of at-risk students in a course using standards-based grading. *Computers & Education* 103,1-15. DOI 10.21203/rs.3.rs-3785113/v1
- Moreta, R., Durán, T., and Villegas, N.(2018). Regulación emocional y rendimiento como predictores de la procrastinación académica en estudiantes universitarios. *Rev. Psicol. Educ.* 13, 155–166. doi: 10.23923/rpye2018.01.166.
- Muralidharan (2017). *Karthik Muralidharan Field experiments in education in developing countries Handbook of Economic Field Experiments*, vol. 2, Elsevier, 323-385
- Nadarajan, S., Hengudomsb, P., & Wacharasin, C.(2023). The role of academic procrastination on Internet addiction among Thai university students: A cross-sectional study. *Belitung Nursing Journal*, 9(4), 384. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC10461160>

- Naz, S., Hassan, G., & Luqman, M.(2021). Influence of perfectionism and academic motivation on academic procrastination among students. *Journal of Educational Sciences & Research*, 8(1), 13-20. doi: 10.22108/CBS.2023.136419.1719 [In Persian]
- Osmanbegovic, E.; Suljic, M.(2012). Data mining approach for predicting student performance. *Econ. Rev. J. Econ. Bus*, 10, 3–12. <https://hdl.handle.net/10419/193806>
- Özberk, E. H., & Kurtça, T. T.(2021). *Profiles of Academic Procrastination in Higher Education: A Cross-Cultural Study Using Latent Profile Analysis*. <https://doi.org/10.52380/ijpes.2021.8.3.465>
- Pereira, L.D.C.; Ramos, F.P. (2021). Academic Procrastination in University Students. A Systematic Review of the Literature. *Psicol. Esc. E Educ.*, 25. DOI 10.3390/children10061016
- Popova et al., (2022) Anna Popova, David K Evans, Mary E Breeding, Violeta Arancibia - Teacher professional development around the world: The gap between evidence and practice *World Bank Res. Obs.*, 37(1), 107-136.
- Pourkarimi, J. A. V., & Ghodoosi Nejad, A.(2019). The Role of School Climate and Classroom Management Styles in Predicting Teacher Procrastination. *Journal of Educational Research*, 6(38), 107-127. <https://erj.khu.ac.ir/article-1-549-fa.html> [In Persian]
- Pritchett and Beatty, (2015). Lant Pritchett, Amanda Beatty Slow down, you're going too fast: Matching curricula to student skill levels *Int. J. Educ. Dev.*, 40, 276-288
- Pryor et al., (2012).John Pryor, Kwame Akyeampong, Jo Westbrook, Kattie Lussier Rethinking teacher preparation and professional development in Africa: an analysis of the curriculum of teacher education in the teaching of early reading and mathematics *Curric. J.*, 23(4), 409-502
- Qian, L., and Fuqiang, Z.(2018). Academic stress, academic procrastination and academic performance: a moderated dual-mediation model. *J. Innov. Sustain. RISUS* 9, 38–46. doi: 10.24212/2179-3565.2018v9i2p38-46.
- Rozental, D. Forsström, P. Lindner, S. Nilsson, L. Mårtensson, A. Rizzo, et al. (2018). Treating procrastination using cognitive behavior therapy: A pragmatic randomized controlled trial comparing treatment delivered via the internet or in groups *Behavior Therapy*, 49(2), 180-197, <https://doi.org/10.1016/j.beth.2017.08.002>
- Sari, A. A., & Kusumaningrum, F. A. (2022). Social support and academic procrastination tendency for students working on thesis, COVID-19 context. <https://revistas.ucv.edu.pe/index.php/espergesia/-article/view/2327>
- Seyidi Nazarloo, Seyed Taher; Ghaderi, Siamand and Mahmoudi, Firouz (2019). A structural model of academic performance based on educational attrition and academic engagement with the mediation of critical thinking in high school students of East Azerbaijan province, *Journal of Teaching and Learning Research*, 17(2), Issue 32, pp. 21-39. <https://doi.org/10.22070/tlr.2022.10222.0> [In Persian]
- Shirbegi Naser. The effect of supplementary private tutoring and academic counseling program on academic achievement, classroom behavior, and self-esteem of first grade high school students. *Research on Education and Learning*. 2014; 11(1) 71-86. <http://noo.rs/hVNDV> [In Persian]
- Singh, Renu, Mukherjee, Protap, & Kumar, Amit.(2023). Exploring factors affecting gender inequality in the completion of higher education in India: a survival model analysis, *Research Reports, India: Young Lives*
- Suhadianto, Arifiana, I. Y., Rahmawati, H., Hanurawan, F., & Eva, N.(2020). Stop academic procrastination during Covid 19: academic procrastination reduces subjective well-being. *International Conference of Psychology, KnE Social Sciences*, 312-325. DOI: 10.30473/etl.2023.64710.3841

- Svartdal, F., Klingsieck, K. B., Steel, P., and Gamst-Klaussen, T. (2020). Measuring implemental delay in procrastination: separating onset and sustained goal striving. *Pers. Individ. Differ.* 156: 109762. doi: 10.1016/j.paid.2019.109762.
- Watson, C.; Li, F.W.; Godwin, J.L.(2013). Predicting performance in an introductory programming course by logging and analyzing student programming behavior. In *Proceedings of the IEEE 13th International Conference on Advanced Learning Technologies*, Beijing, China, 15–18 July; pp. 319–323. DOI: 10.1109/ICALT.2013.99
- Wilson, Joshua, et al.(2016). Comparing the accuracy of different scoring methods for identifying sixth graders at risk of failing a state writing assessment. *Assessing Writing* 27, 11-23. DOI:10.1016/j.asw.2015.06.003
- Xia Y., Zhao Z. (2022). Cross-modal background suppression for audio-visual event localization. In *Proceedings of the IEEE/CVF conference on computer vision and pattern recognition*, pp. 19989–19998. 2, 7
- Yu, H., Zhang, J., and Zou, R.(2021). A motivational mechanism framework for teachers' online informal learning and innovation during the COVID-19 pandemic. *Front. Psychol.* 12:758. doi: 10.3389/fpsyg.2021.601200.<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.601200>

فصلنامه جامعه‌شناسی سبک زندگی

جامعه‌شناسی سبک زندگی

نوع مقاله: پژوهشی

الگوی ساختاری تأثیر اهمال‌ورزی تحصیلی و ترس از مدرسه بر افت تحصیلی با نقش میانجی کیفیت تدریس

مهناز باوفا^{1*}، علی رضایی شریف²

1. دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره مدرسه، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

2. استاد گروه مشاوره، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

* ایمیل نویسنده مسئول: mahnaz.bavafa740@gmail.com

ارکید: <https://orcid.org/0009-0008-9721-1264>

تاریخ پذیرش: 1405/02/19

تاریخ اصلاح: 1404/06/12

تاریخ دریافت: 1404/04/07

چکیده

پژوهش حاضر، با مدل ساختاری تأثیر اهمال‌ورزی تحصیلی و ترس از مدرسه بر افت تحصیلی با نقش میانجی کیفیت تدریس صورت گرفت. پژوهش حاضر، کمی، و جامعه آماری آن، دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه اول ناحیه 4 شهر تبریز در سال تحصیلی 1403-1402 است. نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران شامل 364 نفر که 254 نفر از مدارس دولتی و 110 نفر از مدارس غیرانتفاعی به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب گردید. ابزارهای پژوهش، پرسش‌نامه اهمال‌کاری تحصیلی، پرسش‌نامه هراس از مدرسه، پرسش‌نامه کیفیت روش تدریس و تفاوت معدل سال قبل و سال جاری به عنوان معیار "کیفیت معدل دانش‌آموزان" در نظر گرفته شد. تحلیل کمی داده‌ها از نرم‌افزار *Sps16* و *Lisrel8.8* استفاده شد. یافته‌ها نشان داد که اهمال‌کاری و هراس از مدرسه هم به صورت مستقیم و غیرمستقیم (از طریق کیفیت تدریس) بر کیفیت معدل دانش‌آموزان تأثیر معناداری دارند؛ اما اثر اهمال‌کاری نسبت به هراس از مدرسه بیشتر است. همچنین کیفیت تدریس به‌عنوان متغیر میانجی، نقش کلیدی و مؤثری در بهبود عملکرد تحصیلی ایفا می‌کند. بنابراین می‌توان با اجرای مداخله‌های آموزشی اهمال‌ورزی، ترس از مدرسه و بهبود کیفیت تدریس، افت تحصیلی را در دانش‌آموزان به حداقل رسانده و شاهد پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان شد.

کلیدواژه‌ها: اهمال‌ورزی، افت تحصیلی، ترس از مدرسه، کیفیت تدریس.

استناد به این مقاله:

باوفا، مهناز و رضایی شریف، علی. (1405). الگوی ساختاری تأثیر اهمال‌ورزی تحصیلی و ترس از مدرسه بر افت تحصیلی با نقش میانجی کیفیت تدریس. *جامعه‌شناسی سبک زندگی*، 11(1)، 1-28.

Copyright ©The authors

Publisher: University of Tabriz, Tabriz, Iran

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>)

مقدمه

آموزش و پرورش یکی از دیرینه‌ترین بنیان‌های اجتماعی است که از آغاز تشکیل زندگی جمعی انسان و در جهت پاسخ‌گویی و رفع نیاز انسان‌ها در ارتباط‌های دو سویه به صورت اولیه خود وجود داشته است (Golshan, 2022). یکی از مهم‌ترین مسائل و مشکلات بنیادین روش آموزشی هر کشوری، مسئله افت تحصیلی است. راه‌های زیادی برای کاهش افت تحصیلی وجود دارد. بعضی راه‌ها کلی‌تر هستند و اصلاح کارایی نظام آموزشی را مطرح می‌کنند. بعضی مواقع این اصلاحات نیاز به تغییرات بنیادی دارد و ایجاد نظام آموزشی جدیدی را می‌طلبد. تحقیق برای شناختن علل مردودی و ترک تحصیل و عدم کارایی در هر درس، کلاس، دوره و سطح آموزشی برای برنامه‌ریزی بهتر کارایی نظام آموزشی ضروری بوده و می‌تواند علل و عوامل افت تحصیلی را بهتر و دقیق‌تر بشناساند و راه‌های مقابله با آنها را به طور مشخص‌تری ارائه نماید و تحقیق در این زمینه می‌تواند یکی از مهم‌ترین عوامل کاهش افت تحصیلی به حساب آید. افت تحصیلی زمانی اتفاق می‌افتد که بین توان و استعداد بالقوه و بالفعل فرد در فعالیت‌های درسی، فاصله قابل توجهی وجود داشته باشد. منظور از افت تحصیلی در این پژوهش، وضعیت دانش‌آموزانی است که نمره معدل کل‌شان نسبت به ترم قبل افت دارد و عملکرد تحصیلی دانش‌آموز از سطح مطلوب به سطح نامطلوب کاهش یافته است.

افت تحصیلی به معنای عدم موفقیت در تحصیل یا عدم دستیابی فراگیر به مجموعه مهارت‌هایی است که انتظار می‌رود فرد در نتیجه آموزش، آن را یاد بگیرد (Liu, et al., 2024). جلوگیری از افت تحصیلی یک چالش جدی است. زیرا کسانی که از نظر تحصیلی شکست می‌خورند، در طول زندگی چالش‌های اجتماعی و اقتصادی چشمگیری را تجربه می‌کنند (Boshoff-Knoetze, et al., 2023). یکی از مداخلاتی که امروزه به منظور کاهش مسائل و مشکلات تحصیلی از جمله افت تحصیلی و پیامدهای آن صورت می‌پذیرد، تلاش برای اصلاح نگرش منفی دانش‌آموزان نسبت به توانمندی‌هایشان است (Arsanjani, et al., 2021). یافته‌های تحقیقی نشان می‌دهد که بیشتر از چهار درصد از دانش‌آموزان در یک دوره تحصیلی از مدارس ترک تحصیل می‌کنند که این خود خبر از آمار بسیار نگران‌کننده در فرآیند آموزشی کشور می‌دهد و مشخص نیست آینده این دانش‌آموزان که چندین برابر بیشتر از دیگران در معرض آسیب‌های اجتماعی هستند، چگونه خواهد شد (مرکز آمار ایران، 1403). Koopmann, et al., (2024) در مطالعه خود کمبود و نامناسب بودن امکانات و فناوری آموزشی، نامناسب بودن برنامه درسی و مشکلات مربوط به تردد را مهم‌ترین عوامل بازماندگی از تحصیل کودکان دانستند. از نظر Singh, et al., (2023) عوامل فردی، خانوادگی و آموزشی باعث تداوم نابرابری جنسیتی شده و بر ترک تحصیل اثر می‌گذارند. Aggarwal (2024) کیفیت آموزش نامطلوب، نامناسب بودن فضای فیزیکی مدارس، کلاس‌های درس شلوغ، روش‌های تدریس ابتدایی و گزینش نامناسب معلمان را از عمده‌ترین عوامل پیش‌بین‌کننده ترک تحصیل می‌داند.

یکی از عوامل افت تحصیلی را می‌توان اهمال‌کاری دانش‌آموزان دانست. اهمال‌کاری عملی است که در ابتدا، هدفش خوشایند کردن زندگی است. ولی در اغلب موارد جز استرس، به هم ریختگی و شکست‌های پیاپی نتیجه دیگری ندارد. این مطلب هم قابل ذکر است که اهمال‌کاری همیشه مسأله‌ساز نیست اما در اغلب موارد می‌تواند از طریق ممانعت از پیشرفت و عدم دسترسی به اهداف، پیامدهای نامطلوب و جبران‌ناپذیری به همراه داشته باشد. معلمان و والدین می‌توانند با برنامه‌ریزی دقیق و استفاده از روش‌های تشویقی و ارائه تقویت‌های لازم در امر انجام تکالیف، و با ایجاد علاقه در

دانش‌آموزان، زمینه کاهش تعلل‌ورزی را فراهم کنند. در آموزش، اهمال‌کاری تحصیلی نقصی در تصمیم‌گیری و حل تعارض‌هایی است که برای دانش‌آموزان در هنگام تصمیم‌گیری برای ارضای نیازهای محیط یا تکمیل تکالیف تحصیلی ایجاد می‌شود (Ayala, et al., 2020). اگر دانش‌آموزان به موقع به یادگیری و مطالعه خود شروع نکنند و این فعالیت‌ها را مکرر به تعویق بیندازند، ناگزیر برای انجام موفقیت‌آمیز یادگیری عمیق کمبود وقت دارند. اهمال‌کاری عموماً نشان‌دهنده عدم تمایل و انگیزه فرد برای انجام وظایف محول‌شده در بازه زمانی مورد انتظار است (Ozberk, & Kurtca, 2021). چنانچه در امور تحصیلی اتفاق افتد، معرف اهمال‌کاری تحصیلی خواهد بود (Suhadianto, et al, 2020) که نشان‌دهنده نوعی تمایل یا عادت است که فرد به طور مکرر انجام یا تکمیل فعالیت‌های تحصیلی‌اش از قبیل یادگیری و مطالعه برای امتحانات، تکالیف، انجام امور اجرایی و شرکت در جلسات را به تعویق می‌اندازد (Bukhori, & Darmu, 2021). این پدیده که می‌تواند هم در محافل اعم از مدارس، دانشگاه‌ها و حتی دنیای کار رخ دهد (Latipah, et al., 2021). یک مشکل شخصی است که ضمن بحث مدیریت ناکارآمد زمان، جنبه‌های مختلف شناختی، رفتاری و هیجانی آن بر پیچیدگی آن افزوده و نقش مهمی در زندگی تحصیلی فراگیران ایفا می‌کند (Akinci, 2021). اهمال‌کاری تحصیلی علاوه بر تهدید دانش شخصی مرتبط با موضوعات درسی (Gonda, et al., & Duris, 2021) نه تنها منجر به افت تحصیلی، ناراحتی، استرس (Naz, Hassan, & Luqman, 2021) سردرگمی، احساس گناه و بی‌کفایتی، عزت نفس پایین، اضطراب و افسردگی می‌گردد (Custer, 2018)، بلکه می‌تواند بروز رفتارهای متقلبانه‌ای همچون بی‌صدافتی تحصیلی را نیز پیش‌بینی کند؛ به نحوی که هرچه اهمال‌کاری تحصیلی در فراگیران بیشتر باشد، بروز رفتارهای بی‌صدافتی تحصیلی نیز در آنان بیشتر خواهد بود (Herdian & Zamal, 2021). اهمال‌کاری به عنوان یک شکست در فرآیند خودتنظیمی، دلالت بر عدم تطابق قصد و عمل دارد که احتمال تجربه حالات عاطفی ناخوشایند مانند اضطراب قبل از فعالیت‌های ارزیابی، استرس، خستگی، کاهش علاقه به فعالیت‌ها را افزایش می‌دهد. در میان سایر احساسات نفرت‌انگیز (Lonka, et al., 2014; Pereira, & Ramos, 2021) تعلل یک رفتار پیچیده و ضعیف است که شامل مؤلفه‌های مختلف شناختی، عاطفی و رفتاری است (Wilson, & Joshua, et al, 2016; Marbouti, et al., & Krishna, 2016; Aljohani, et al., & Saeed-Ul Hassan, 2019). این به عنوان یک شکست خودتنظیمی (Marbouti, et al., & Krishna, 2016) یک رفتار اجتناب نسبت به کارهای ناخوشایند (Osmanbegovic & Suljic, 2012) به دلیل ترس از شکست (Baradwaj & Pal, 2012) ترس از موفقیت (Kovacic, 2010) یا بیان کنترل عملکرد ضعیف شناخته شده است (Kovacic, 2010) و به طور مداوم با خودکارآمدی کم همراه است (Watson, et al., 2013). به تعویق انداختن، فرد را در حضور احساس گناه و ناراحتی به دلیل تأخیر و تسکین متعاقب آن در هنگام اجرای فعالیت معلق، معمولاً در «لحظه آخر» درگیر می‌کند (Moreta, et al., & Villegas, 2018). اهمال‌کاری در نهایت می‌تواند به افت یا شکست در مهارت‌های تحصیلی منجر شود (Li, et al., & Xu, 2020) و به دنبال آن استرس و مشکلات جسمانی را به همراه داشته باشد (Qian & Fuqiang, 2018)؛ مسائلی که ممکن است در نهایت به ترک تحصیل بیانجامند. از این رو تلاش برای پیشگیری از چنین رفتاری اهمیت دارد. لازم است بررسی شود که چه عواملی می‌توانند موجب به تعویق انداختن کارها شوند. ممکن است دانش‌آموزان قصد داشته باشند تکالیف خود را به موقع انجام دهند، اما به دلیل سختی یا نداشتن علاقه نسبت به آن، انگیزه کافی نداشته باشند. اجتناب از اهمال‌کاری همچنین به معنای دوری از استرس و اضطرابی است که ممکن است در نتیجه نداشتن زمان کافی برای انجام یک تکلیف ایجاد شود.

عامل دیگر در افت تحصیلی دانش‌آموزان می‌تواند ترس یا هراس از مدرسه باشد. اصطلاح ترس از مدرسه اصطلاحی جامع و فراگیر است و می‌توان گفت همان ترس از ترک خانه است که شامل رنج سنی، ۵، ۶، ۱۰ و ۱۱ است. در مدرسه عواملی همچون تعامل و برخورد معلم با دانش‌آموزان، رفتار دانش‌آموزان با همسالان، ساختار برنامه آموزشی مدارس و انجام تکالیف سنگین و نیز محیط فیزیکی مدارس در بروز یا بهبودی ترس از مدرسه تأثیر بسزایی دارد. کودکان به دلیل نداشتن مهارت‌های ارتباطی، ناتوانی در برقراری ارتباط با گروه همسالان خود، دچار هراس از مدرسه می‌شوند. این اختلال در بین دانش‌آموزان دوره ابتدایی به ویژه پایه اول تحصیلی شایع است. ترس در میان همه کودکان کم و بیش به صورت‌های مختلف به چشم می‌خورد و البته عامل تربیت در خانه و مدرسه بسیار مؤثر است. یکی از ترس‌های رایج کودکان ترس از مدرسه است که این ترس رایج، اما اشتباه است، زیرا غالباً کودک ترسی از مدرسه ندارد بلکه به دلایلی از مدرسه رفتن امتناع می‌کند. ترس در سنین ۳ الی ۱۱ سالگی در کودکان شدت می‌یابد. هر چند در کودکان متفاوت است ولی در این سنین جنبه تعمیم ترس در کودکان به مراتب بیشتر از سنین دیگر است (Ghaemi, 1997).

چهار دلیل عمده برای رفتار امتناع از مدرسه در دانش‌آموزان می‌توان برشمرد: الف) دوری از موقعیت‌هایی که باعث اضطراب، ترس و افسردگی می‌شوند؛ ب) دوری از موقعیت‌هایی که در آنها ارزیابی‌های آزاررسان صورت می‌گیرد مثل: امتحانات ترمی و سنجش در میان همسالان؛ ج) جلب توجه برای مثال کسب منافع ثانویه اضطراب جدایی؛ د) تقویت‌های محسوس مانند دیر از خواب بیدار شدن، بازی‌های کامپیوتری، تماشای تلویزیون و غیره (Kearney, et al., 2014).

عامل دیگری که می‌تواند در کاهش افت تحصیلی مؤثر باشد، کیفیت تدریس است. یکی از شاخص‌های کلیدی اثربخشی تدریس، کیفیت تدریس است (Fauth, et al., 2014) که به مجموعه‌ای از رفتارهای آموزشی شامل فعال‌سازی شناختی، پشتیبانی یادگیری و مدیریت کلاس درس اشاره دارد (Burić & Kim, 2020; Praetorius et al., 2018). معلمان در فرآیند آموزش، نقش محوری دارند و نقش محوری در پیشرفت تحصیلی و شخصی دانش‌آموزان ایفا می‌کنند. اقدامات معلم می‌تواند بیان و جذابیت تدریس در کلاس درس را افزایش دهد و اقدامات مناسب می‌تواند اثرات تدریس را بهبود بخشد. بنابراین ارزیابی اقدامات معلم می‌تواند تدریس معلم را بهتر هنجارسازی و بهبود بخشد. فقدان مجموعه داده‌ها برای ارزیابی کیفیت اقدامات معلم، توسعه این حوزه را به‌طور جدی مختل کرده است. معلم یکی از عوامل کلیدی مؤثر بر کیفیت تدریس است. تشکیل یک تیم معلم با کیفیت بالا نیازمند یک مکانیسم ارزیابی عینی، علمی و مؤثر معلم است. بنابراین ارزیابی تدریس معلمان از طریق فناوری هوش مصنوعی یک مسئله فوری است که باید به آن پرداخته شود. زبان بدن معلمان عادی یک الزام اساسی برای مهارت‌های تدریس است و نقش مهمی در تدریس در کلاس درس ایفا می‌کند. زیرا حرکات بدنی مناسب می‌تواند بیان و جذابیت تدریس را افزایش دهد. بنابراین تجزیه و تحلیل حرکات معلمان و انجام ارزیابی کمی برای معلمان مفید است تا وضعیت تدریس خود را از طریق بازخورد به موقع تنظیم کنند و به تدریس با کیفیت بالا دست یابند (Zhao, et al., 2021) منابع زیادی نشان داده‌اند که آموزش معلمان می‌تواند یک استراتژی مؤثر برای بهبود یادگیری باشد (Pritchett & Beatty, 2015; Graham & Kelly, 2019; Popova, et al., 2022). به ویژه با توجه به شواهد گسترده مبنی بر اینکه معلمان عموماً کم‌سواد هستند (Pryor, et al., 2012) و تکنیک‌های آموزشی معمول آنها اغلب برای کلاس‌های درس از جمله دانش‌آموزانی با تنوع زیاد در سطوح مهارت اولیه مناسب نیست (Muralidharan, 2017). با این حال، شواهد ارائه‌شده (Graham & Kelly, 2022; Popova, et al., 2019) نشان می‌دهد

که برنامه‌های آموزشی موفق، برنامه‌هایی نسبتاً فشرده مبتنی بر شواهد و موضوعی خاص هستند که با مطالب آموزشی و آموزش در مورد ارزیابی دانش‌آموزان همراه هستند و با بازدیدهای بعدی و مشوق‌هایی برای معلمان تکمیل می‌شوند.

مبانی نظری و ادبیات پژوهش

موضوع افت تحصیلی دانش‌آموزان در سال‌های اخیر، توجه بسیاری از پژوهشگران و کارشناسان آموزشی را به خود جلب کرده است و تحقیقات متعددی در داخل و خارج از کشور در این زمینه انجام شده است. پژوهش‌های داخلی عمدتاً بر عوامل خانوادگی، روانی و آموزشی تمرکز داشته‌اند و نشان داده‌اند که نقش حمایت‌های خانوادگی، انگیزه تحصیلی و کیفیت محیط مدرسه در کاهش افت تحصیلی بسیار مهم است.

پژوهش‌ها نشان می‌دهند که حداقل 50 درصد از جمعیت دانش‌آموزی به طور منظم فعالیت‌های مهم مرتبط با مطالعه را به تعویق می‌اندازند (Svartda, et al., 2020, p:1) مانند یادگیری و آماده‌سازی برای امتحانات، ارائه مقالات مقتضی و پیگیری تکالیف در محیط‌های دانشگاهی. به تعویق انداختن تکالیف در بین دانشجویان به ویژه گسترده است (Rozental, et al., 2022).

طبق تحقیقات، عوامل مختلفی به عنوان مضامین اصلی افت تحصیلی در دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهرستان شهریار معرفی گردید که از آن میان می‌توان به مشکلات اقتصادی، مشکلات مربوط به معلم و مدرسه، مشکلات مربوط به دانش‌آموز، مشکلات مربوط به والدین، مشکلات فنی و مرتبط با شاد، عدم ارزشیابی صحیح و اصولی اشاره کرد (Mahmoodiyan, Mehrpoor, et al., 2026).

تحقیقات دیگری نشان دادند که کمبود امکانات آموزشی، کلاس‌های شلوغ و جو نامناسب تحصیلی در مدارس مناطق محروم ایران، افت تحصیلی را تشدید می‌کند (Husseinbar, Balochzahi, 2022).

مطالعات در بین دانشجویان تایلندی نشان داد که اهمال‌کاری تحصیلی و عدم توانایی در کنترل هیجانات، خطر ابتلا به اعیان اینترنتی را افزایش می‌دهد (Nadarajan, et al., 2023).

تحقیقات دیگری بر نقش نابرابری‌های جنسیتی و منطقه‌ای در بازماندگی تحصیلی تأکید کردند و نشان دادند که دختران در مناطق محروم به دلیل موانع فرهنگی، مانند ازدواج زودهنگام، بیشتر در معرض ترک تحصیل هستند. این مطالعات، بستر اجتماعی- فرهنگی ایران را به عنوان عاملی کلیدی در تشدید بازماندگی تحصیلی برجسته می‌کنند (Hossen, Fathabady, 2023).

در مطالعه‌ای در مورد نقش محیط مدرسه در اهمال‌کاری تحصیلی دانش‌آموزان، مشخص شد که محیط مدرسه، اهمال‌کاری تحصیلی دانش‌آموزان را پیش‌بینی می‌کنند (Dastjerdi & Khodabakhshi, 2019). مطالعات دیگری نشان دادند که جو مدرسه در پیش‌بینی اهمال‌کاری معلمان نیز نقش مؤثری را ایفا می‌نماید (Purkarimi & Ghodoosi Nejad, 2019).

پژوهش‌ها بر روی 161 دانشجو نشان داد که بین حمایت اجتماعی و اهمال‌کاری تحصیلی، رابطه منفی معنی‌داری وجود دارد (Sari & Kusumaningrum, 2022). مطالعات دیگری بر روی 797 دانش‌آموز نشان داد که حمایت اجتماعی از

سوی خانواده، دوستان و مدرسه اهمال کاری تحصیلی را در دانش‌آموزان کاهش می‌دهد (Majid, et al., 2021). افت تحصیلی، پیامدهای گسترده و چندجانبه‌ای دارد که بر زندگی فردی دانش‌آموز، خانواده و جامعه تأثیرگذار است. پیامدهایی چون کاهش اعتماد به نفس، افزایش مشکلات روانی، فشارهای خانوادگی، کاهش کیفیت نیروی انسانی، و همین‌طور پیامدهای اجتماعی و اقتصادی، که برای مقابله با آن و پیشگیری از عواقب آن نیاز به اقدامات جامع و هماهنگ در سطح فردی، خانوادگی و مدرسه‌ای است.

برخی پژوهش‌ها به تأثیر شیوه‌های تدریس و مدیریت مدرسه بر افت تحصیلی پرداخته‌اند و تأکید کرده‌اند که بهبود کیفیت تدریس و ایجاد محیط حمایتی و انگیزشی در مدرسه می‌تواند به طور قابل توجهی افت تحصیلی را کاهش دهد.

در پژوهش حاضر، موضوع افت تحصیلی که یکی از مشکلات اساسی در نظام آموزشی هر کشور است، مورد بررسی قرار گرفته است. در واقع یافته‌های این پژوهش نشان داد که تمرکز بر شناسایی عوامل مؤثر بر افت تحصیلی، به‌ویژه اهمال کاری تحصیلی و هراس از مدرسه، امکان مداخلات زود هنگام و هدفمند را فراهم می‌سازد. هدف اصلی این مطالعه تحلیل مسیرهای تأثیرگذار بر کاهش کیفیت عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و نقش متغیرهای میانجی همچون کیفیت تدریس در تبیین این افت بوده است، تا از این طریق بتوان راهکارهایی برای پیشگیری از تداوم یا تعمیق افت تحصیلی ارائه کرد. علاوه بر این، سیاست‌هایی باید اعمال شود که بتوان برای پیشگیری از این مشکلات یا رفع آنها تصمیماتی اتخاذ کرد.

با توجه به کمبودهای موجود در زمینه نظارت علمی در دانشگاه‌ها، شناسایی به موقع افت کیفیت تحصیلی ضروری است. از آنجا که اهمال کاری تحصیلی یک عامل خطر برای انگیزه و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان است (Malkoc & Mutlu, 2018)، ضرورت دارد تحقیقات بیشتری انجام شود تا راهکارهایی جهت کاهش اهمال کاری تحصیلی ارائه گردد و به پیشرفت هر چه بیشتر دانش‌آموزان کمک شود. نتایج این مطالعه می‌تواند به معلمان و مشاوران اجازه دهد تا حداکثر تلاش را انجام دهند و بتوانند مشکلات موجود در کلاس را شناسایی و ارزیابی کنند.

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر کمی است، و جامعه آماری پژوهش شامل دانش‌آموزان دختر متوسطه اول ناحیه 4 شهر تبریز در سال تحصیلی 1402-1403 است. نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران شامل 364 نفر که 254 نفر از مدارس دولتی و 110 نفر از مدارس غیرانتفاعی از طریق نمونه‌گیری به روش تصادفی طبقه‌ای محاسبه گردید. تمام دانش‌آموزان به سؤالات مورد نظر پاسخ دادند. ابزار اندازه‌گیری شامل:

پرسش‌نامه اهمال کاری تحصیلی سولومون: این پرسش‌نامه را سولومون و راث بلوم در سال (1984) ساخته و آن را مقیاس اهمال کاری تحصیلی نام نهادند. این مقیاس را دهقانی (1387) برای اولین بار در ایران به کار برده است. این مقیاس دارای 27 گویه است که 3 مؤلفه را مورد بررسی قرار می‌دهد: مؤلفه اول، آماده شدن برای امتحانات که شامل 8 سؤال است. مؤلفه دوم، آماده شدن برای تکالیف و شامل 11 گویه؛ و مؤلفه سوم، آماده شدن برای مقاله‌های پایان ترم که شامل 8 گویه است.

پاسخ‌دهندگان میزان موافقت خود را با هر گویه با انتخاب یکی از گزینه‌های: هرگز، به ندرت، گهگاهی، اکثر اوقات و همیشه نشان می‌دهند که به گزینه هرگز نمره (1)، به ندرت (2)، گهگاهی (3)، اکثر اوقات (4)، همیشه (5)، تعلق

می‌گیرد. در این مقیاس گویه‌های «2-4-6-11-13-15-16-21-23-25» به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. نامیان و حسین‌چاری (1390) در پژوهشی با عنوان «تبیین اهمال‌کاری تحصیلی دانشجویان براساس باورهای مذهبی و هسته کنترل»، ضریب پایایی پرسش‌نامه را به روش آلفای کرونباخ 0/73 به دست آوردند. دولتی (1391) نیز در پژوهشی ضریب پایایی پرسش‌نامه را به روش آلفای کرونباخ 0/91 به دست آورد. در این پژوهش از نسخه 27 سؤالی استفاده شد. در پژوهش جوکار و دلاورپور (1386)، روایی پرسش‌نامه با استفاده از روش تحلیل عاملی بررسی شد. یافته‌های حاصل از تحلیل عاملی نشان داد که همه مؤلفه‌ها بار عاملی قابل قبولی داشتند.

پرسش‌نامه کیفیت روش تدریس اساتید (استاندارد): این پرسش‌نامه دارای 13 سؤال بوده و هدف آن ارزیابی میزان کیفیت روش تدریس اساتید در تدریس است. نمره‌گذاری پرسش‌نامه به صورت طیف 5 درجه‌ای است که امتیاز مربوط به هر گزینه، خیلی کم (1)، کم (2)، متوسط (3)، زیاد (4) و خیلی زیاد (5) است. برای به دست آوردن امتیاز کلی پرسش‌نامه، مجموع امتیازات مربوط به تک‌تک سؤالات را با هم محاسبه کرده و این امتیاز دامنه‌ای از 13 تا 65 خواهد داشت. در پژوهش رضایی و گرامی‌پور (1396) روایی ظاهری و محتوایی این مقیاس مورد تأیید قرار گرفته است. پایایی این پرسش‌نامه با استفاده از آلفای کرونباخ تأیید شد (0/89).

پرسش‌نامه هراس از مدرسه: این پرسش‌نامه از پرسش‌نامه تشخیص اختلالات مرتبط با اضطراب کودکان 4 سؤالی بیمهر (1999) اقتباس شده و شامل 4 سؤال سه‌گزینه‌ای است و براساس طیف لیکرت، مؤلفه‌ای ندارد، طریق نمره‌گذاری اصلا (0)، گاهی اوقات (1)، همیشه (2) است. بازه نمرات 4 الی 20، نقطه برش 12. ضریب آلفای کرونباخ این پرسش‌نامه 0/74 بدست آمده است.

تفاوت معدل سال قبل و نیمه اول سال جاری، به عنوان معیار «افت تحصیلی» در نظر گرفته شده است.

یافته‌ها

جداول توصیفی (توصیف متغیرهای زمینه‌ای شامل: نوع مدرسه، سن، شغل پدر) به صورت جدول ارائه می‌شود.

جدول 1. نوع مدرسه

نوع مدرسه	Frequency	Percent درصد	Valid Percent	Cumulative Percent
دولتی	254	69/8	69/8	69/8
غیرانتفاعی	110	30/2	30/2	100/0
جمع کل	364	100/0	100/0	

جدول 2. سن

سن	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
13	32	8/8	8/8	8/8
14	126	34/6	34/6	34/4
15	175	48/1	48/1	91/5
16	30	8/2	8/2	99/7
17	1	3	3	100/0
Total	364	100/0	100/0	

جدول 3. شغل پدر

شغل پدر	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Dowlati	165	45.3	50/2	50/2
Khososi	127	34/9	38/6	88/8
Sayer	37	10/2	11/2	100/0
Total	329	90/4	100/0	
Missing System بی پاسخ	35	9/6		
Total	364	100/0		

کیفیت معدل

در جدول شماره 4 اطلاعات توصیفی مربوط به کیفیت معدل دانش‌آموزان مورد مطالعه ارائه شده است. میانگین معدل دانش‌آموزان در سال قبل 18/84 و در سال جاری 18/41 بود که اگرچه میانگین سال قبل اندکی بالاتر است، اما این تفاوت بسیار ناچیز است. همچنین میانگین معدل کل دانش‌آموزان طی دو سال برابر با 18/64 است.

جدول 4. آماره‌های توصیفی کیفیت معدل

متغیر	کمینه	میانگین		بیشینه	انحراف استاندارد	چولگی		کشیدگی	
		خطای استاندارد	آماره			خطای استاندارد	آماره	خطای استاندارد	آماره
معدل سال قبل	12/45	0/072	18/84	20	1/37	-1/45	0/128	2/01	0/255
معدل سال جاری	10	0/082	18/41	20	1/55	-1/34	0/130	2/53	0/259
معدل کل	13	0/071	18/64	20	1/36	-1/25	0/128	1/32	0/255

کیفیت روش تدریس

آماره‌های توصیفی مربوط به شاخص کیفیت روش تدریس در جدول شماره 5 آورده شده است. طبق نتایج جدول، دامنه تغییرات شاخص کیفیت روش تدریس بین 1 و 5 قرار دارد و میانگین شاخص مذکور برابر با 3/41 (معادل 60/2 در یک مقیاس 0-100) با انحراف استاندارد 0/92 است. این میزان نشانگر آن است که از نظر دانش‌آموزان مورد مطالعه، کیفیت روش تدریس معلمان بالاتر از حد متوسط است. آماره‌های چولگی و کشیدگی و خطای استانداردهای مربوط به آن‌ها نیز حاکی از آن است که توزیع مقادیر کیفیت روش تدریس تا حد زیادی نزدیک به نرمال است.

جدول 5. آماره‌های توصیفی کیفیت روش تدریس

متغیر	کمینه	میانگین		بیشینه	انحراف استاندارد	چولگی		کشیدگی	
		خطای استاندارد	آماره			خطای استاندارد	آماره	خطای استاندارد	آماره
کیفیت روش تدریس	1	0/048	3/41	5	0/92	-0/235	0/128	-0/554	0/255

اهمال کاری و ابعاد آن

در جدول شماره 6 آماره‌های توصیفی مربوط به شاخص اهمال کاری و ابعاد آن ارائه شده است. طبق نتایج جدول، دامنه تغییرات شاخص اهمال کاری بین $1/48$ و $4/12$ قرار دارد و میانگین شاخص مذکور برابر با $2/66$ (معادل $44/6$ در یک مقیاس 0-100) با انحراف استاندارد $0/527$ است. این عدد بیانگر این است که میزان اهمال کاری در میان دانش‌آموزان مورد مطالعه، قدری پایین‌تر از حد متوسط است. آماره‌های چولگی و کشیدگی و خطای استانداردهای مربوط به آن‌ها نیز حاکی از آن است که توزیع مقادیر اهمال کاری نزدیک به نرمال است.

میانگین ابعاد سه‌گانه اهمال کاری بیانگر آن است که میانگین بُعد عدم آمادگی برای تکالیف کمتر از ابعاد دیگر (عدم آمادگی برای امتحان و پایان ترم) است. بدین معنا که دانش‌آموزان مورد مطالعه برای انجام تکالیف درسی، در مقایسه با آمادگی برای امتحان و پایان ترم، کمتر آماده هستند.

جدول 6. آماره‌های توصیفی اهمال کاری و ابعاد آن

متغیر	کمینه	میانگین		انحراف استاندارد	میانگین درصدی	چولگی		کشیدگی	
		خطای استاندارد	آماره			خطای استاندارد	آماره	خطای استاندارد	آماره
عدم آمادگی برای امتحان	1	0/034	2/76	0/66	50/3	0/128	0/028	-0/344	0/255
عدم آمادگی برای تکالیف	1/45	0/027	2/53	0/525	40/9	0/128	0/421	-0/358	0/255
عدم آمادگی برای پایان ترم	1	0/033	2/69	0/633	50	0/128	0/209	-0/391	0/255
اهمال کاری	1/48	0/027	2/66	0/527	44/6	0/128	0/159	-0/417	0/255

هراس از مدرسه

آماره‌های توصیفی مربوط به شاخص هراس از مدرسه در جدول شماره 7 آورده شده است. طبق نتایج جدول، دامنه تغییرات شاخص هراس از مدرسه بین 1 و 5 قرار دارد و میانگین شاخص مذکور برابر با $2/53$ (معادل $38/2$ در یک مقیاس 0-100) با انحراف استاندارد $1/08$ است. این میزان، نشانگر آن است که دانش‌آموزان مورد مطالعه، هراس کمتر از متوسطی از مدرسه دارند. آماره‌های چولگی و کشیدگی و خطای استانداردهای مربوط به آن‌ها نیز حاکی از آن است که توزیع مقادیر هراس از مدرسه تا حد زیادی نزدیک به نرمال است.

جدول 7. آماره‌های توصیفی هراس از مدرسه

متغیر	کمینه	میانگین		انحراف استاندارد	میانگین درصدی	چولگی		کشیدگی	
		خطای استاندارد	آماره			خطای استاندارد	آماره	خطای استاندارد	آماره
هراس از مدرسه	1	0/056	2/53	1/08	38/2	0/128	0/474	-0/68	0/255

رابطه میان کیفیت روش تدریس با کیفیت معدل

برای سنجش همبستگی بین کیفیت روش تدریس و کیفیت معدل دانش‌آموزان، از آزمون همبستگی r پیرسون استفاده شده است که نتایج آن در جدول 8 ارائه شده است. نتایج آزمون رابطه بین کیفیت روش تدریس و کیفیت معدل دانش‌آموزان نشان می‌دهد ضریب همبستگی پیرسون رابطه مذکور با اطمینان 99٪ در سطح 0/01 معنی‌دار است ($P < 0.01$). جهت رابطه مثبت، و شدت رابطه نیز ضعیف است ($r = 0/211$). بدین معنا که با بالا رفتن میزان کیفیت روش تدریس، میزان کیفیت معدل دانش‌آموزان نیز به صورت معناداری افزایش می‌یابد و برعکس.

جدول 8. آزمون همبستگی کیفیت روش تدریس با کیفیت معدل

کیفیت روش تدریس	آزمون r پیرسون	
0/211	ضریب همبستگی	کیفیت معدل
0/000	سطح معنی‌داری	
364	فراوانی	

رابطه میان اهمال کاری و ابعاد آن با کیفیت معدل

برای سنجش همبستگی بین اهمال کاری دانش‌آموزان با ابعاد سه‌گانه و کیفیت معدل آنها از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است که نتایج آن در جدول 9 ارائه شده است. نتایج آزمون رابطه بین اهمال کاری و کیفیت معدل دانش‌آموزان نشان می‌دهد که ضریب همبستگی پیرسون رابطه مذکور با اطمینان 99٪ در سطح 0/01 معنی‌دار است ($P < 0.01$). جهت رابطه منفی، و شدت رابطه نیز ضعیف است ($r = 0/257$). بدین معنا که با بالا رفتن میزان اهمال کاری در میان دانش‌آموزان، کیفیت معدل آنان نیز به صورت معناداری کاهش می‌یابد و برعکس.

همبستگی میان ابعاد سه‌گانه اهمال کاری (شامل عدم آمادگی برای امتحان، عدم آمادگی برای تکالیف و عدم آمادگی برای پایان ترم) با کیفیت معدل دانش‌آموزان نیز با عنایت به اینکه سطح معناداری روابط میان آنها کمتر از 0/05 می‌باشد، به لحاظ آماری معنادار است ($P < 0.01$). جهت همه روابط نیز به صورت منفی است. بدین معنا که با پایین آمدن میزان آمادگی برای امتحان، میان ترم و انجام تکالیف درسی دانش‌آموزان، میزان کیفیت معدل آنها نیز به صورت معناداری پایین می‌آید و برعکس.

جدول 9. آزمون همبستگی اهمال کاری و ابعاد آن با کیفیت معدل

ابعاد اهمال کاری			اهمال کاری	آزمون r پیرسون	
عدم آمادگی برای پایان ترم	عدم آمادگی برای تکالیف	عدم آمادگی برای امتحان		ضریب همبستگی	کیفیت معدل
-0/217	-0/207	-0/241	-0/257	سطح معنی‌داری	
0/000	0/000	0/000	0/000	فراوانی	
364	364	364	364		

رابطه میان هراس از مدرسه با کیفیت معدل

برای سنجش همبستگی بین هراس از مدرسه و کیفیت معدل دانش‌آموزان، از آزمون همبستگی r پیرسون استفاده شده است (جدول 10). نتایج آزمون رابطه بین هراس از مدرسه و کیفیت معدل دانش‌آموزان، ضریب همبستگی پیرسون رابطه مذکور با اطمینان 99٪ در سطح 0/01 معنی‌دار است ($P < 0.01$). جهت رابطه منفی و شدت رابطه نیز به صورت ضعیف است ($r = 0/136$). بدین معنا که با بالا رفتن میزان هراس از مدرسه در میان دانش‌آموزان، میزان کیفیت معدل آنها نیز به صورت معناداری کاهش می‌یابد و برعکس.

جدول 10. آزمون همبستگی هراس از مدرسه با کیفیت معدل

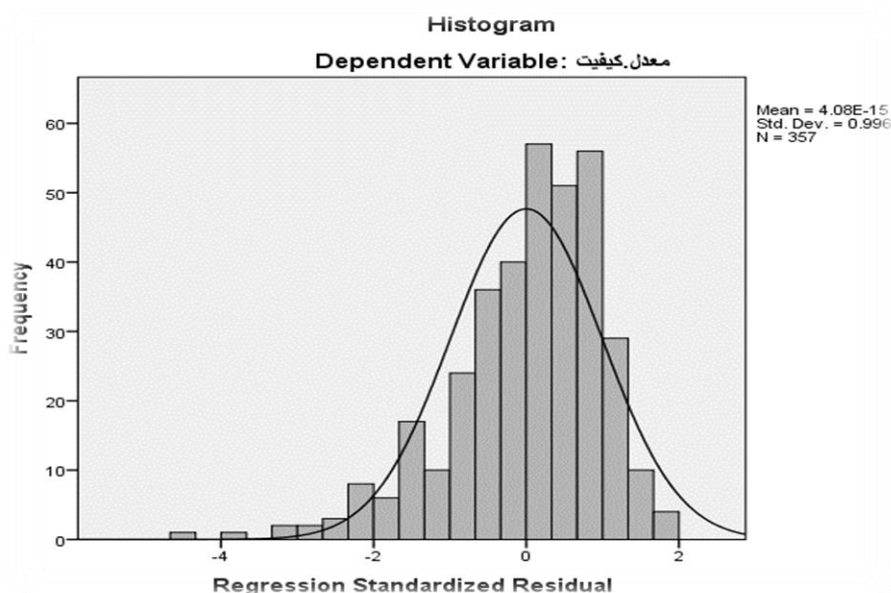
هراس از مدرسه	آزمون r پیرسون	
-0/136	ضریب همبستگی	کیفیت معدل
0/009	سطح معنی‌داری	
364	فراوانی	

رگرسیون خطی چندمتغیره کیفیت معدل دانش‌آموزان

در این پژوهش به بررسی تأثیر هر یک از متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته (کیفیت معدل) از رگرسیون خطی چندمتغیره استفاده شده است.

در ابتدا برای انجام رگرسیون لازم است که پیش‌فرض‌های آن تأیید شود. نرمال بودن توزیع مقادیر متغیرها به ویژه متغیر وابسته، وجود رابطه خطی بین متغیر وابسته و متغیرهای مستقل، استقلال خطاها، عدم هم‌خطی بین متغیرهای مستقل و توزیع نرمال مقادیر باقی‌مانده استاندارد رگرسیون است.

توزیع مقادیر متغیرها چه مستقل و چه وابسته باید نرمال باشد که این از پیش‌فرض‌های رگرسیون است. در این نمودار باید به داده‌های پرت و شکل توزیع داده‌ها توجه شود که با توجه به نمودار زیر نرمال بودن توزیع داده‌ها تأیید می‌شود.

نمودار 1. توزیع هیستوگرام کیفیت معدل دانش‌آموزان

استقلال خطا در رگرسیون یکی دیگر از فرض‌های رگرسیونی است که در جهت ارزیابی آن معمولاً از آماره دوربین واتسون استفاده می‌شود. مقدار این آماره بین $1/5$ تا $2/5$ است. با توجه به اینکه مقدار دوربین واتسون طبق جدول شماره 11، برآورد $1/851$ در بازه مورد نظر قرار دارد، فرض استقلال خطا نیز تأیید می‌شود. یکی دیگر از پیش‌فرض‌های رگرسیون، عدم هم‌خطی بین متغیرهای مستقل است. یعنی متغیرهای مستقل نباید با یکدیگر همبستگی بالایی داشته باشند. آماره‌هایی که برای تشخیص میزان هم‌خطی به کار می‌روند، تولرانس و عامل تورم واریانس (VIF) است. اطلاعات جدول زیر حاکی از آن است که هر دو متغیر باقی‌مانده در مدل (اهمال کاری و کیفیت روش تدریس) دارای مقدار تولرانس بالای $0/4$ و مقدار ضریب تحمل پایین‌تر از $2/5$ هستند. بنابراین بین متغیرهای مستقل رابطه هم‌خطی وجود ندارد و این پیش‌فرض تأیید می‌شود.

جدول 11. آماره‌های هم‌خطی متغیرهای مستقل و استقلال خطا

دوربین واتسون	آماره‌های هم‌خطی		متغیرها
	ضریب تحمل (VIF)	تولرانس	
1/67	1/063	0/941	اهمال کاری
	1/063	0/941	کیفیت روش تدریس

جدول شماره 12 به‌عنوان اولین خروجی آزمون رگرسیون چندمتغیره کیفیت معدل، نشان می‌دهد که مقدار ضریب همبستگی $0/299$ است و این حاکی از آن است که بین مجموعه متغیرهای مستقل و متغیر وابسته پژوهش (کیفیت معدل) همبستگی تقریباً متوسطی وجود دارد. مقدار ضریب تعیین تعدیل‌شده هم نشان می‌دهد که حدود 9 درصد ($0/084$) از کل تغییرات متغیر وابسته (کیفیت معدل دانش‌آموزان)، وابسته به 2 متغیر مستقل باقی‌مانده در مدل (متنوع اهمال کاری و کیفیت روش تدریس) در این معادله می‌باشد.

جدول 12. ضریب همبستگی، ضریب تعیین

ضریب تعیین شده	مجذور ضریب همبستگی	ضریب همبستگی
0/084	0/089	0/299

جدول شماره 13 مربوط به آزمون معناداری تأثیرات کلی موجود در مدل رگرسیونی است. با توجه به سطح معنی‌داری آماره F که در سطح خطای کمتر از 0/01 درصد قرار گرفته است، می‌توان نتیجه گرفت که تأثیرات ترکیبی 2 متغیر مستقل بر متغیر وابسته به لحاظ آماری معنادار است و متغیرهای اهمال‌کاری و کیفیت روش تدریس قادرند بخش هر چند کوچک، ولی معناداری از تغییرات کیفیت معدل دانش‌آموزان را توضیح دهند.

جدول 13. آزمون تحلیل واریانس

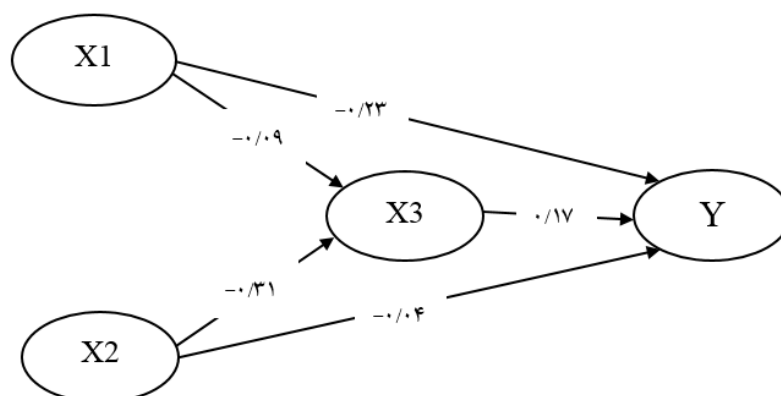
سطح معنی‌داری	F	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	
0/000	17/725	30/176	2	54/849	اثر رگرسیونی
		1/702	361	435/569	باقی‌مانده
		-	363	490/417	کل

جدول شماره 14 ضرایب رگرسیونی هر یک از متغیرهای مستقل بر متغیر کیفیت معدل دانش‌آموزان را نشان می‌دهد. دقت در مقدار ضرایب رگرسیونی غیراستاندارد (B) مربوط به اهمال‌کاری، حاکی از آن است که یک واحد افزایش در نمره اهمال‌کاری موجب می‌شود تا کیفیت معدل دانش‌آموزان با ضریب -0/563 کاهش یابد. همچنین دقت در مقدار ضریب B مربوط به کیفیت روش تدریس بیانگر آن است که یک واحد افزایش در نمره کیفیت روش تدریس موجب می‌شود تا کیفیت معدل دانش‌آموزان با ضریب 0/235 افزایش یابد. براساس ضرایب استاندارد (Beta) مربوط به متغیرهای مستقل باقیمانده در مدل، متغیر اهمال‌کاری (با بتای -0/218) در مقایسه با کیفیت روش تدریس، تأثیر نسبی بالاتری بر کیفیت معدل دانش‌آموزان دارد. لازم به توضیح است که متغیر هراس از مدرسه به دلیل نداشتن تأثیر معنادار در مدل رگرسیون کیفیت معدل دانش‌آموزان، از مدل رگرسیونی مذکور خارج شد.

جدول 14. رگرسیون خطی چندمتغیره کیفیت معدل دانش‌آموزان

سطح معنی‌داری	آماره t	ضرایب استاندارد	ضرایب غیر استاندارد		متغیرهای مستقل
		Beta	انحراف معیار	B	
0/000	39/4	-	0/495	19/345	عرض از مبدا (ضریب ثابت)
0/000	-4/21	-0/218	0/134	-0/563	اهمال‌کاری
0/002	3/06	0/158	0/077	0/235	کیفیت روش تدریس

برای ارزیابی تأثیر ساختاری متغیرهای اهمال‌کاری (X1) و هراس از مدرسه (X2) با میانجی‌گری کیفیت تدریس (X3) بر کیفیت معدل دانش‌آموزان (Y) از نرم‌افزار لیزرل استفاده شده است. شکل شماره 1 مدل ساختاری نهایی و ضرایب استاندارد مدل کیفیت معدل دانش‌آموزان را نشان می‌دهند.

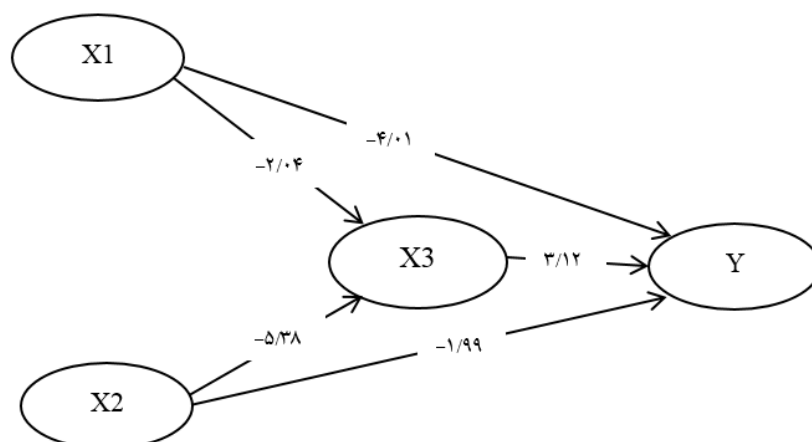

شکل 1. ضرایب استاندارد مدل ساختاری کیفیت معدل دانش آموزان

براساس نتایج شکل شماره 1، متغیر اهمال کاری تأثیر منفی و معناداری بر کیفیت معدل دانش آموزان دارد. این تأثیر هم به صورت مستقیم با ضریب مسیر $-0/23$ و هم به صورت غیرمستقیم از طریق متغیر میانجی کیفیت تدریس با ضریب $-0/02$ مشاهده می شود ($0/17 \times -0/09 = -0/02$). بنابراین، اثر کل اهمال کاری بر کیفیت معدل برابر با $-0/25$ بوده که نشان دهنده نقش منفی و معنادار این متغیر در کاهش کیفیت معدل دانش آموزان است ($-0/23 + (-0/02) = -0/25$).

متغیر هراس از مدرسه نیز دارای اثر منفی و معناداری بر کیفیت معدل دانش آموزان است. به گونه ای که اثر مستقیم آن برابر با $-0/04$ و اثر غیرمستقیم آن از طریق کیفیت تدریس معادل $-0/05$ محاسبه شده است ($-0/31 \times 0/17 = -0/05$). در نتیجه، اثر کل این متغیر نیز برابر با $-0/09$ به دست آمده و بیانگر آن است که هراس از مدرسه نیز با کاهش کیفیت معدل دانش آموزان در ارتباط است ($-0/05 + (-0/04) = -0/09$). همچنین، متغیر کیفیت تدریس به عنوان یک متغیر میانجی، تأثیر مستقیم و معنادار مثبتی بر کیفیت معدل دانش آموزان دارد. ضریب این مسیر برابر با $0/17$ بوده و بیانگر آن است که ارتقاء کیفیت تدریس می تواند به بهبود کیفیت معدل منجر شود.

بررسی اطلاعات شکل 2 نشان می دهد که سطح معنی داری (ضرایب t) همه روابط میان متغیرها با عنایت به اینکه سطح معنی داریشان بالاتر از $1/96$ (مطابق با سطح معناداری $0/05$ در پژوهش های علوم اجتماعی) است، به لحاظ آماری معنی دار است.

شکل 2. ضرایب t مدل ساختاری کیفیت معدل دانش آموزان

براساس نتایج جدول 15، هر سه متغیر اهمال‌کاری، هراس از مدرسه و کیفیت تدریس در مدل مفهومی پژوهش نقش معناداری ایفا می‌کنند. اهمال‌کاری با ضریب کل $-0/25$ - بیشترین تأثیر منفی را بر کیفیت معدل دانش‌آموزان دارد و در مقایسه با سایر متغیرها، نقش قوی‌تری در تضعیف عملکرد تحصیلی ایفا می‌کند. هراس از مدرسه نیز با ضریب کل $-0/09$ - دارای اثری منفی و معنادار است، هرچند شدت آن کمتر از اهمال‌کاری است.

متغیر کیفیت تدریس، علاوه بر تأثیر مستقیم مثبت بر کیفیت معدل دانش‌آموزان ($0/17$)، به‌عنوان یک متغیر میانجی مؤثر، بخشی از تأثیرات منفی اهمال‌کاری و هراس از مدرسه را منتقل می‌کند. این یافته نشان‌دهنده تأیید فرضیه‌های پژوهش مبنی بر تأثیر مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مذکور بر کیفیت معدل از طریق نقش واسطه‌ای کیفیت تدریس است.

جدول 15. تأثیرات استاندارد متغیرهای مستقل بر کیفیت معدل دانش‌آموزان

نوع تأثیر			متغیرها
تأثیرات کل	تأثیرات غیرمستقیم	تأثیرات مستقیم	
$-0/25^{**}$	$-0/02$	$-0/23^{**}$	اهمال‌کاری
$-0/09^{**}$	$-0/05^{**}$	$-0/04^*$	هراس از مدرسه
$0/17^{**}$	-	$0/17^{**}$	کیفیت تدریس

* معناداری ضریب در سطح کم‌تر از $0/05$ ** معناداری ضریب در سطح کم‌تر از $0/01$

جدول شماره 16 نتایج مربوط به برازش کلی مدل ساختاری کیفیت معدل دانش‌آموزان را ارائه می‌دهد. یکی از شاخص‌های مهم برای ارزیابی برازش مطلق مدل، ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA) است. مقدار این شاخص هرگاه کمتر از $0/08$ باشد، نشان‌دهنده برازش مطلوب مدل است. مطابق نتایج جدول، مقدار RMSEA برابر با $0/000$ گزارش شده است که بیانگر برازش بسیار مناسب مدل می‌باشد.

علاوه بر این، شاخص‌های نیکویی برازش شامل شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص نیکویی برازش اصلاح شده (AGFI)، شاخص برازش افزایشی (IFI) شاخص برازش تطبیقی (CFI)، شاخص نرم‌شده برازندگی (NFI)، شاخص برازش غیرنرم (NNFI) و شاخص برازش نسبی (RFI) همگی مقادیری بالاتر از $0/9$ و برابر با $1/00$ دارند. این مقادیر نشان‌دهنده آن هستند که مدل ساختاری مربوط به کیفیت معدل دانش‌آموزان از برازش بسیار مطلوبی برخوردار بوده و این مدل توسط داده‌ها تأیید می‌شود.

جدول 16. شاخص‌های برازش مدل ساختاری کیفیت معدل دانش‌آموزان

نام شاخص	مقدار مطلوب	مدل برازش داده شده
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)	کوچکتر از $0/08$	$0/000$
شاخص نیکویی برازش (GFI)	بزرگتر از $0/9$	1
شاخص نیکویی برازش اصلاح شده (AGFI)	بزرگتر از $0/9$	1
شاخص برازش افزایشی (IFI)	بزرگتر از $0/9$	1
شاخص برازش تطبیقی (CFI)	بزرگتر از $0/9$	1

1	بزرگتر از 0/9	شاخص نرم شده برازندگی (NFI)
1	بزرگتر از 0/9	شاخص برازش غیر نرم (NNFI)
1	بزرگتر از 0/9	شاخص برازش نسبی (RFI)

بحث

نتایج به دست آمده از تحلیل رگرسیونی و مدل‌یابی ساختاری کیفیت معدل دانش‌آموزان نشان داد که متغیر اهمال‌کاری تحصیلی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های افت تحصیلی، هم در مدل رگرسیونی و هم در مدل ساختاری تأثیری منفی و معنادار بر کیفیت معدل دانش‌آموزان داشته و در نتیجه، فرضیه مبنی بر ارتباط معنادار میان این دو متغیر تأیید می‌گردد. در خصوص متغیر هراس از مدرسه، تفاوت معناداری میان دو روش تحلیل مشاهده می‌شود؛ به‌گونه‌ای که در مدل رگرسیونی، اثر مستقیم این متغیر بر افت تحصیلی معنادار نبود و از مدل حذف شد، اما در مدل ساختاری با در نظر گرفتن مسیر غیرمستقیم آن از طریق کیفیت تدریس، اثر کلی این متغیر معنادار گزارش شد. این یافته حاکی از آن است که مدل ساختاری با در نظر گرفتن مسیرهای میانجی‌گرانه، قدرت تبیینی بالاتری نسبت به رگرسیون دارد و توانسته تأثیرات پنهان برخی متغیرها مانند هراس از مدرسه را آشکار سازد. از سوی دیگر نقش میانجی کیفیت تدریس در هر دو مسیر تأیید شده و نشان می‌دهد که این متغیر نه تنها اثر مستقیم مثبت و معناداری بر کیفیت معدل دارد، بلکه در کاهش آثار منفی اهمال‌کاری و هراس از مدرسه نیز مؤثر عمل کرده است. بنابراین یافته‌های پژوهش، ضمن تأیید فرضیه‌های تحقیق، بر اهمیت تقویت کیفیت تدریس در مدارس تأکید دارند و آن را به‌عنوان عاملی کلیدی در بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و کاهش آثار منفی متغیرهای روان‌شناختی معرفی می‌کنند.

در همین راستا توجه به این عوامل در طراحی و پیاده‌سازی نظام‌های آموزشی می‌تواند زمینه‌ساز شناسایی به‌موقع دانش‌آموزان در معرض افت تحصیلی و اجرای مداخلات مؤثر برای بهبود عملکرد تحصیلی آنان باشد. زمانی می‌توان یک نظام آموزشی را کارآمد دانست که عملکرد تحصیلی فراگیران بیشترین و بالاترین رقم را در دوره‌های مختلف تحصیلی داشته باشد (Seyidi Nazarloo, et al., & Mahmoudi, 2019). شناخت عوامل مرتبط با افت تحصیلی و اتخاذ تدابیر پیشگیرانه می‌تواند به کاهش افت تحصیلی کمک کرده و وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان را بهبود بخشد. یکی از پیش‌نیازهای مهم برای بررسی وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان، وجود داده‌های کافی برای این رویداد است. سرعت تشخیص و پیش‌بینی وضعیت دانش‌آموزان ارتباط مستقیمی با احتمال جلوگیری از افت تحصیلی آنها دارد. بنابراین پیش‌بینی عملکرد دانش‌آموزان در ابتدای هر ترم، مفیدتر از پیش‌بینی عملکرد آنان در پایان ترم خواهد بود.

بنابراین برای ارتقای دانش‌آموزان فعال در فرآیند یادگیری، یکی از مؤثرترین راهکارها، ارتقای کیفیت تدریس معلم است. به طور کلی، دو راهبرد برای بهبود مهارت‌های تدریس معلمان وجود دارد که عبارتند از آموزش حین خدمت و ضمن خدمت. از بین دو راهبرد، مؤثرترین آنها از طریق آموزش ضمن خدمت است. یکی از مؤثرترین راهکارها برای اجرای آموزش ضمن خدمت، نظارت آموزشی است. تاکنون فعالیت‌های نظارتی آموزشی زیادی انجام شده است، اما گمان می‌رود که نتایج کمتر مؤثر باشد. یافتن تکنیک‌های نظارت آموزشی مؤثر برای ارتقای توانایی تدریس معلمان ضروری است. توسعه همگام با زمان پیش می‌رود، به طوری که انسان‌ها برای سازگاری با تغییرات مشکل پیدا می‌کنند. معلمان عامل مهمی در ارتقای کیفیت آموزش و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان هستند.

این نتایج با نتایج کارهای پژوهشی (Den Brok, et al., (2004) مبنی بر اینکه 7 تا 15 درصد از واریانس در پیشرفت دانش‌آموزان را می‌توان به تفاوت بین معلمان نسبت داد همخوانی دارد. (Day, et al., (2006) استدلال کرد که تفاوت بین معلمان ممکن است 15 تا 30 درصد از واریانس در پیشرفت دانش‌آموزان را توضیح دهد.

نتیجه‌گیری

براساس یافته‌های تحقیق، کیفیت تدریس به‌عنوان یک متغیر میانجی اهمیت قابل توجهی در ارتقای کیفیت معدل دانش‌آموزان دارد و بهبود مهارت‌های آموزشی معلمان، تأثیر مثبت و معناداری بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان نشان می‌دهد. از این رو، طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی تخصصی برای افزایش دانش و توانمندی‌های معلمان به ویژه در زمینه به‌کارگیری راهبردهای نوین یادگیری شناختی و ایجاد فضای حمایتی در کلاس‌های درس ضروری است. علاوه بر این با توجه به تأثیر منفی هراس از مدرسه و اهمال‌کاری بر کیفیت معدل، لازم است مداخلات روان‌شناختی هدفمند برای کاهش اضطراب تحصیلی و تقویت مهارت‌های مدیریت هیجان دانش‌آموزان به صورت منسجم در نظام آموزشی گنجانده شود. این رویکرد یکپارچه که هم به بهبود کیفیت تدریس و هم به مدیریت عوامل روانی دانش‌آموزان توجه دارد، می‌تواند در کاهش افت تحصیلی و افزایش انگیزه یادگیری نقش مؤثری ایفا کند. در همین زمینه یافته‌های پژوهش Yu, et al., (2021) نیز بر آموزش معلمان در به‌کارگیری راهبردهای یادگیری شناختی نوآورانه، تشویق دانش‌آموزان به تصمیم‌گیری، ترویج راهبردهای حمایتی که تعادل عاطفی را افزایش می‌دهد، کاهش ترس‌ها و ایجاد همزیستی مثبت میان معلمان و دانش‌آموزان تأکید دارد که نهایتاً منجر به ارتقای عزت نفس دانش‌آموزان می‌شود. همچنین پژوهش Shirbegi Naser, (2014) نشان داد که زمانی که معلمان همراه با مشاوران مدرسه و با حمایت والدین، خدمات ویژه‌ای برای دانش‌آموزان در معرض افت تحصیلی فراهم می‌کنند رضایت رفتاری، پیشرفت تحصیلی و عزت نفس این دانش‌آموزان در محیط کلاس بهبود می‌یابد.

تعارض منافع

نویسندگان هیچ نفع مشترکی از انتشار این مقاله ندارند.

سپاسگزاری

از تمام آزمودنی‌های تحقیق سپاسگزاری می‌کنیم.

References

- Aggarwal, Anchal. (2024). A Study of Exploring Socio-Economic Determinants of Students' Dropout Rate in Delhi Government Schools. *The Academic*, 2(4), 434-445.
- Akinci, T. (2021). Determination of Predictive Relationships between Problematic Smartphone Use, Self-Regulation, Academic Procrastination and Academic Stress through Modelling. *International Journal of Progressive Education*, 17(1), 35-53. DOI: 10.29329/ijpe.2020.329.3
- Aljohani, Naif Radi, Ayman Fayoumi, and Saeed-Ul Hassan. (2019). Predicting at-risk students using clickstream data in the virtual learning environment. *Sustainability* 11(24), 7238. <https://doi.org/10.3390/su11247238>
- Arsanjani, M., Zargham Hajbi, M., & Mirzahasni, H. (2021). The effectiveness of modulating threat-related-

- cognitive bias on reducing exam anxiety of twelfth grade students. *Education strategies in medical sciences*, 14(3), 130-138. [In Persian].
- Ayala, R. Rodríguez, W. Villanueva, M. Hernández, M. (2020). Campos Academic procrastination: Theories, *elements and models Muro de la Investigación*, 20(2), 40-52. DOI: 10.9756/INT-JECSE/V13I2.211099
- Baradwaj, B.K.; Pal, S.(2012). *Mining educational data to analyze students' performance*. arXiv:1201.3417. <https://doi.org/10.48550/arXiv.1201.3417>
- Boshoff-Knoetze, A., Duminy, L., & Du Toit, Y.(2023). Examining the effect of self-regulation failure –on academic achievement in emergency remote teaching and learning versus face-to-face. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 15(2), 342-354. <https://doi.org/10.1108/JARHE-08-2021-0305>
- Bukhori, B., Darmu'in(2021). Plagiarism, Self- Efficacy, and Academic Procrastination on University Students. *Psymphatic: Jurnal Ilmiah Psikologi*, 6(2), 201-212. DOI: 10.15575/psy.v6i2.6211
- Burić *et al.*(2020). Teacher self-efficacy, instructional quality, and student motivational beliefs: An analysis using multilevel structural equation modeling *Learning and Instruction*.
- Custer, N. R.(2018). Test anxiety and academic procrastination among pre-licensure nursing students. *Nursing Education Perspectives*, 39(3), 162 – 163. DOI: 10.1097/01.NEP.0000000000000291
- Dastjerdi, R. A. F., & Khodabakhshi, Z.(2019). *The Role of School Organizational Climate in Academic Procrastination of Secondary School Students in Khosf City*. <https://doi.org/10.61838/kman.pdmd.3.4.17> [In persian]
- Day, C.; Stobart, G.; Sammons, P.; Kington, A.; Gu, Q.; Smees, R.; Mujtaba, T. (2006). *Variations in Teachers' Work, Lives and Effectiveness; Final Report VITAE Project*; DfES: London, UK, <http://dera.ioe.ac.uk/6405/1/r743.pdf>
- Den Brok, P.; Brekelmans, M.; Wubbels, T. (2004). Interpersonal teacher behaviour and student outcomes. *Sch. Eff. Sch. Improv.* 15, 407–442. [CrossRef]. <https://doi.org/10.1080/09243450512331383262>
- Fauth *et al.* (2014). Student ratings of teaching quality in primary school: Dimensions and prediction of student outcomes *Learning and Instruction*.
- Ghaemi, Ali(1997). The problem of fear and anxiety in children. First *edition*, p. 5. [In Persian]
- Golshan, F., Mohammad, R.(2022). *Sociology of Education*, Tehran: *Doran Publications*. [In Persian].
- Gonda, D., Pavlovičová, G., Tirpáková, A., & Ďuriš, V.(2021). Setting up a Flipped Classroom Design to Reduce Student Academic Procrastination. *Sustainability*, 13(15), 1-14. <https://doi.org/10.3390/su13158668>
- Graham and Kelly, 2019 Jimmy Graham, Sean Kelly How effective are early grade reading interventions? A review of the evidence *Educ. Res. Rev.*, 27(2019), pp. 155-175
- Herdian, H., & Zamal, S. N.(2021). Is Academic Dishonesty Related to Academic Procrastination in Student College. *Education, Sustainability & Society(ESS)*, 4 (2), 62- 65. <https://doi.org/10.30473/etl.2023.-64710.3841>
- Hosseini Bar, Mohammad Osman and Baluch Zehi, Aslam(1400), Educational decline in peripheral areas (Case study: high school students in Nikshahr city, Sistan and Baluchestan province). *Social studies and research in Iran*, (3)10,805-829
- Hosseini Fathabadi, Hanieh Sadadat, Rouhani, Ali and Naderi Nobandegani, Zahra(2012). The social construction of self-harm in the context of changes in the educational system: A qualitative study among

- female students in Yazdi. *Continuity and Social Change*, 2(1), 311-330 [In Persian]
- Kearney CA, Chapman G, Cook LC. (2014). Moving from assessment to treatment of school refusal behavior in youth. *Int J Behav Consult Ther*. 1(1): 46-51. <https://doi.org/10.1037/h0100733>
- Koopmann, Jonas, Zimmer, Lena, & Lörz, Markus.(2024). The impact of COVID-19 on social inequalities in German higher education. An analysis of dropout intentions of vulnerable student groups. *European Journal of Higher Education*, 14(2), 290-307.
- Kovacic, Z.(2010). *Early Prediction of Student Success: Mining Students Enrolment Data*. In Proceedings of the Informing Science and Information Technology Education Joint Conference, Cassino, Italy, 19–24 June. <http://hdl.handle.net/11072/646>
- Latipah, E., Kistoro, H. C. A., & Insani, F. D.(2021). Academic Procrastination of High School Students during the Covid-19 Pandemic: Review from Self-Regulated Learning and the Intensity of Social Media. *Dinamika Ilmu: Jurnal Pendidikan*, 293-308. DOI:10.21093/di.v21i2.3444
- Li, L., Gao, H., and Xu, Y.(2020). *The mediating and buffering effect of academic selfefficacy on the relationship between smartphone addiction and academic procrastination*. *Comput. Educ.* 159:104001. doi: 10.1016/j.compedu.2020.104001
- Liu, L., Wang, W., Lian, Y., Wu, X., Li, C., & Qiao, Z.(2024). Longitudinal impact of perfectionism on suicidal ideation among Chinese college students with perceived academic failure: The roles of rumination and depression. *Archives of suicide research*, 28(3), 830-843. <https://doi.org/10.1080/13811118.2023.2237088>
- Lonka, A. Chow, J. Keskinen, K. Hakkarainen, N. Sandström, K. (2014). Pyhältö How to measure PhD students' conceptions of academic writing – and are they related to well-being? *Journal of Writing Research*, 5(3), 245-269, DOI: <https://doi.org/10.17239/jowr-2014.05.03.1>
- Madjid, A., Sutoyo, D. A., & Shodiq, S. F.(2021). Academic procrastination among students: The influence of social support and resilience mediated by religious character. *Jurnal Cakrawala Pendidikan*, 40(1), 56-69. <https://doi.org/10.21831/cp.v40i1.34641>
- Mahmoudian, Mohammad Reza; Mehrpour, Ali Asghar; Zabihi, Nima; Pourgholi Nesfchi, Amir 2015. Analysis of the factors of students' academic decline in the online education process of the first-year secondary science course in Shahriar city. *Research in Chemistry Education*, 7(3), 68-90. [In Persian] <https://doi.org/10.48310/chemedu.2025.17588.1285>
- Malkoç, A., & Mutlu, A. K.(2018). Academic Self-Efficacy and Academic Procrastination: Exploring the Mediating Role of Academic Motivation in Turkish University Students. *Universal Journal of Educational Research*, 6(10), 2087-2093. <https://doi.org/10.1080/09243450512331383262>
- Manjazi, H., & Heidari, A.(2023). Predicting academic performance based on internet addiction and academic stress in high school boys in Ahvaz. *Social psychology quarterly*, 11(67), 65-76. https://journals.iau.ir/article_704346.htm.
- Marbouti, Farshid, Heidi A. Diefes-Dux, and Krishna Madhavan.(2016). Models for early prediction of at-risk students in a course using standards-based grading. *Computers & Education* 103,1-15. DOI 10.21203/rs.3.rs-3785113/v1
- Moreta, R., Durán, T., and Villegas, N.(2018). Regulación emocional y rendimiento como predictores de la procrastinación académica en estudiantes universitarios. *Rev. Psicol. Educ.* 13, 155–166. doi: 10.23923/rpye2018.01.166.
- Muralidharan (2017). *Karthik Muralidharan Field experiments in education in developing countries Handbook of Economic Field Experiments*, vol. 2, Elsevier, 323-385

- Nadarajan, S., Hengudomsb, P., & Wacharasin, C. (2023). The role of academic procrastination on Internet addiction among Thai university students: A cross-sectional study. *Belitung Nursing Journal*, 9(4), 384. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC10461160>
- Naz, S., Hassan, G., & Luqman, M.(2021). Influence of perfectionism and academic motivation on academic procrastination among students. *Journal of Educational Sciences & Research*, 8(1), 13-20. doi: 10.22108/CBS.2023.136419.1719 [In Persian]
- Osmanbegovic, E.; Suljic, M.(2012). Data mining approach for predicting student performance. *Econ. Rev. J. Econ. Bus.*, 10, 3–12. <https://hdl.handle.net/10419/193806>
- Özberk, E. H., & Kurtça, T. T.(2021). *Profiles of Academic Procrastination in Higher Education: A Cross-Cultural Study Using Latent Profile Analysis*. <https://doi.org/10.52380/ijpes.2021.8.3.465>
- Pereira, L.D.C.; Ramos, F.P. (2021). Academic Procrastination in University Students. A Systematic Review of the Literature. *Psicol. Esc. E Educ.*, 25. DOI 10.3390/children10061016
- Popova et al., (2022) Anna Popova, David K Evans, Mary E Breeding, Violeta Arancibia - Teacher professional development around the world: The gap between evidence and practice *World Bank Res. Obs.*, 37(1), 107-136.
- Pourkarimi, J. A. V., & Ghodoosi Nejad, A.(2019). The Role of School Climate and Classroom Management Styles in Predicting Teacher Procrastination. *Journal of Educational Research*, 6(38), 107-127. <https://erj.khu.ac.ir/article-1-549-fa.html> [In Persian]
- Pritchett and Beatty, (2015). Lant Pritchett, Amanda Beatty Slow down, you're going too fast: Matching curricula to student skill levels *Int. J. Educ. Dev.*, 40, 276-288
- Pryor et al., (2012).John Pryor, Kwame Akyeampong, Jo Westbrook, Kattie Lussier Rethinking teacher preparation and professional development in Africa: an analysis of the curriculum of teacher education in the teaching of early reading and mathematics *Curric. J.*, 23(4), 409-502
- Qian, L., and Fuqiang, Z.(2018). Academic stress, academic procrastination and academic performance: a moderated dual-mediation model. *J. Innov. Sustain. RISUS* 9, 38–46. doi: 10.24212/2179-3565.2018v-9i2p38-46.
- Rozenal, D. Forsström, P. Lindner, S. Nilsson, L. Mårtensson, A. Rizzo, et al. (2018). Treating procrastination using cognitive behavior therapy: A pragmatic randomized controlled trial comparing treatment delivered via the internet or in groups *Behavior Therapy*, 49(2), 180-197, <https://doi.org/10.1016/j.beth.2017.08.002>
- Sari, A. A., & Kusumaningrum, F. A.(2022). Social support and academic procrastination tendency for students working on thesis, COVID-19 context. <https://revistas.ucv.edu.pe/index.php/espergesia/-article/view/2327>
- Seyidi Nazarloo, Seyed Taher; Ghaderi, Siamand and Mahmoudi, Firouz (2019). A structural model of academic performance based on educational attrition and academic engagement with the mediation of critical thinking in high school students of East Azerbaijan province, *Journal of Teaching and Learning Research*, 17(2), Issue 32, pp. 21-39. <https://doi.org/10.22070/tlr.2022.10222.0> [In Persian]
- Shirbegi Naser. The effect of supplementary private tutoring and academic counseling program on academic achievement, classroom behavior, and self-esteem of first grade high school students. *Research on Education and Learning*. 2014; 11(1) 71-86. <http://noo.rs/hVNDV> [In Persian]
- Singh, Renu, Mukherjee, Protop, & Kumar, Amit.(2023). Exploring factors affecting gender inequality in the completion of higher education in India: a survival model analysis, *Research Reports, India: Young Lives*

- Suhadianto, Arifiana, I. Y., Rahmawati, H., Hanurawan, F., & Eva, N.(2020). Stop academic procrastination during Covid 19: academic procrastination reduces subjective well-being. *International Conference of Psychology, KnE Social Sciences*, 312-325. DOI: 10.30473/etl.2023.64710.3841
- Svartdal, F., Klingsieck, K. B., Steel, P., and Gamst-Klaussen, T. (2020). Measuring implemental delay in procrastination: separating onset and sustained goal striving. *Pers. Individ. Differ.* 156: 109762. doi: 10.1016/j.paid.2019.109762.
- Watson, C.; Li, F.W.; Godwin, J.L.(2013). Predicting performance in an introductory programming course by logging and analyzing student programming behavior. In *Proceedings of the IEEE 13th International Conference on Advanced Learning Technologies*, Beijing, China, 15–18 July; pp. 319–323. DOI: 10.1109/ICALT.2013.99
- Wilson, Joshua, et al.(2016). Comparing the accuracy of different scoring methods for identifying sixth graders at risk of failing a state writing assessment. *Assessing Writing* 27, 11-23. DOI:10.1016/j.asw.2015.06.003
- Xia Y., Zhao Z. (2022). Cross-modal background suppression for audio-visual event localization. In *Proceedings of the IEEE/CVF conference on computer vision and pattern recognition*, pp. 19989–19998. 2, 7
- Yu, H., Zhang, J., and Zou, R.(2021). A motivational mechanism framework for teachers' online informal learning and innovation during the COVID-19 pandemic. *Front. Psychol.* 12:758. doi: 10.3389/fpsyg.2021.601200.<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.601200>

